

PSYCHIATRIE

A.W.M. Mooij, *De psychische realiteit, Over psychiatrie als wetenschap* - Meppel-Amsterdam, Boom & Deurne-Denis 1988, 160 blz., 650 Bfr. ISBN 90 6009 873 0.

Antoine Mooij heeft bekendheid verworven met gedegen studies waarbij zijn meervoudige achtergrond als filosoof, als zenuwarts en als psychoanalyticus hem dienstig is om de door hem beschouwde problemen niet op een reductionistische wijze aan te pakken.

Voorliggend boek snijdt een ingewikkelde en zeer actuele problematiek aan waarbij de auteur bewijst als denker over de psychiatrie uit te stijgen boven de dagdagelijkse productie aan psychiatrische literatuur. Niet alleen door de keuze van zijn onderwerp -- dat per definitie een beschouwende distantieering inhoudt -- maar evenzeer door de indringende wijze waarop hij zijn onderzoeksveld ordent, opdeelt en te lijf gaat, blijkt zijn capaciteit de psychiatrie "als wetenschap van de mens bij uitstek" (p. 7) te plaatsen in het spanningsveld van geneeskunde en hermeneutiek en te wijzen op de breuklijnen tussen verschillende epistemologische velden, die haar doorkruisen. Hij gaat er terecht van uit dat de psychiatrie als wetenschap raakt aan antropologische vragen en stelt zich in dit boek tot doel de eigen aard van de psychiatrie als wetenschap te bepalen.

Te dien einde volgt Mooij een parcours dat hem in de opeenvolgende hoofdstukken voert van : 1. medisch denken als toepassing van de natuurwetenschappelijke methodiek, 2. hoe de psychiatrie zich vestigt in de ruimte die door het tekort van het eerste met betrekking tot het psychische en het somatische, 4. de natuurwetenschappelijke, meer bepaald biologische benadering in de psychiatrie, naar 5. de beperking van dit laatste en de noodzakelijke aanpassing van de methodiek aan haar specifiek veld, het psychische.

In een zesde hoofdstuk volgt dan de bespreking van het psychische onder de vorm van wat Mooij een historische inventarisering noemt, terwijl zijn aandacht verder gevestigd wordt op : 7. "de beschrijving van iemands wereld" (p. 116) als concrete toepassing van de hoger geschetste methodiek, en 8. het uitbouwen van de diagnostiek. Tot slot wordt in hoofdstuk 9 gehandeld over de verhouding tussen psychiatrie en recht als centrale sociale institutie. Dit laatste wordt opgevat als een echo op de aanvang van het boek, waarbij vertrokken wordt van de verhouding tussen psychiatrie en geneeskunde.

Dit boek biedt een vernieuwende blik op de ontwikkeling van geneeskunde en psychiatrie. Waar terecht het statuut van het symptoom als uitgangspunt wordt genomen (onder andere p. 25) wordt verwezen naar de discours Theorie en naar namen als Clavreul en Foucault. Teveel wordt her en der immers geschreven over psychiatrie zonder deze in het wetenschappelijk veld te situeren. Mooij heeft de verdienste deze moeilijke materie niet uit de weg te gaan en niet uit te gaan van impliciete en dus nooit adequaat geformuleerde stellingen.

De inbreng van de filosoof is onmiskenbaar in het boek aanwezig en komt het sterkst tot uiting waar Mooij handelt over de psychische realiteit. Deze materie is niet eenvoudig en de auteur schuwt de complexiteit niet. De bespreking der structuren in de pathologie laat evenwel de in psychopathologie geschoolde lezer ietwat hongerig achter, terwijl de invoering van de stelling dat "levensgeschiedenisdiagnostiek ook structuurdiagnostiek is" wat mij betreft nieuwe vragen oproept. Zou met 'structuurdiagnostiek' eerder iets aan de orde zijn van ego-psychologische signatuur dan van

'structurele' aard in de betekenis die Lacan -- over wiens werk Mooij eerder een boek schreef -- aan deze term hecht ?

Het notenapparaat is voortreffelijk, de noten worden onderaan de bladzijde gegeven, wat de leesbaarheid ten goede komt, terwijl een volledig overzicht achterin het boek nog aangevuld is met en alfabetische index van geciteerde auteurs. Een handzame wijze om materiaal aan te reiken!

Naast mijn appreciatie wil ik als laatste kritiek toch kwijt dat de stijl van het geheel ietwat droog overkomt. Het is zeker geen makkelijke lectuur -- dat hoeft ook niet -- maar een boek dat uitnodigt tot traag en bedachtzaam lezen, tot een persoonlijke uiteenzetting met de aan de orde zijnde materie. Deze kwaliteiten verdienen een stilistisch wat levendiger aanpak, zo komt het mij voor.

Hubert VAN HOORDE

* * *

NICOLLO MACHIAVELLI

Anders Ehnmark, *De geheimen van de Macht. Een Essay over Machiavelli*. Berchem. Het Wereldvenster/EPO, 1988, 184 p., 598 Bfr. ISBN 90 269 4633 3.

Machiavelli blijft fascineren. Meer dan andere denkers die de moderne politieke theorie gestalt hebben gegeven, staat Machiavelli model voor een nuchter realistische kijk op het politieke 'spel', wars van iedere vorm van 'wishfull thinking' of van partijdige apologie. Nicollo Machiavelli, geboren in Florence op 3 mei 1469 en leeftijdgenoot van Michelangelo en Leonardo da Vinci heeft dan ook de mogelijkheid gehad om het politiek-militaire gebeuren van zijn tijd als bevoorrechte getuige én participant van zeer nabij te volgen. Het Italië waarin Machivelli leeft en schrijft is een verdeeld grondgebied van kleine vorstendommen die elkaar militair en economisch bekampen in wisselende coalities met elkaar en met de paus(en).

Als Florentijn beleeft hij de Franse aanvallen op Italiaans gebied en de apocalyptische stemming die Savonarola met zijn dissidente donderpreken over de stad brengt en hem op de brandstapel doen belanden. Machiavelli wordt secretaris van de Raad van Tien, die over de belangen van Florence waakt en wordt later als diplomaat uitgestuurd naar de militaire hofhouding te velde van Cesare Borgia om voor de stad te onderhandelen over de houding van Florence tegenover de veldheer. Daar de hertog de steun van Florence wil om te winnen, terwijl Florence de hertog pas wil steunen nadat hij heeft gewonnen, beleeft Machiavelli de subtiliteiten van het diplomatieke gepoker vanuit een sleutelpositie; hij wordt geregeld in vertrouwen genomen door Cesare Borgia en op die gesprekken komt hij in latere geschriften telkens opnieuw terug. Samenzwering, intrige, verraad en leugen behoren tot het dagelijkse menu; wie wint heeft steeds het gelijk aan zijn kant. Later maakt Machiavelli de afgang van Cesare Borgia mee wegens 'berekingsfouten' en valt ook zichzelf in onmin bij een machtswisseling in het bestuursapparaat van de stad. De tijd van de republiek Florence is ten einde en het huis van de Medici terug. Machiavelli wordt verdacht van medewerking aan een samenzwering tegen de 'verlichte' despoten, verdwijnt voor een tijdje in de gevangenis, wordt gefolterd en tenslotte verbannen naar Sant'Andrea in Percussina. Vanuit zijn